

Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar Hakkında Bilgi Düzeylerinin Saptanması

THE DETERMINATION OF THE KNOWLEDGE LEVEL OF UNIVERSITY STUDENTS ABOUT SEXUALLY TRANSMITTED DISEASES

Dr. Yeşim KAYMAK,^a Dr. Cengiz Han AÇIKEL,^b
Dr. Ercan GÖÇGELDİ,^b Dr. Mahir GÜLEÇ,^b Dr. Işıl ŞİMŞEK^c

^aGazi Üniversitesi Mediko Sosyal Sağlık Merkezi

^bHalk Sağlığı AD, GATA,

^cGıda ve Beslenme Eğitimi AD, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi, ANKARA

Özet

Amaç: Bu çalışmada, CYBH'lerin gelişimi için en büyük risk gruplarından birini oluşturan üniversite öğrencilerinin CYBH'ler ile ilgili bilgi düzeylerinin saptanması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntemler: Tanımlayıcı tipte düzenlenen bu araştırma, 01 Nisan- 31 Mayıs 2005 tarihleri arasında Gazi Üniversitesi Mediko Sosyal Sağlık Merkezi dermatoloji polikliniğine başvuran 201'i kız, 108'si erkek olmak üzere toplam 309 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Öğrencilerin cinsel yolla bulaşan hastalıklar hakkındaki bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla, çoktan seçmeli ve boşluk doldurulmalı sorulardan oluşan, anket formu kullanılmıştır. Gruplar arası karşılaştırmalarda ki kare testi kullanılmıştır.

Bulgular: Bu çalışmada, araştırmaya katılan öğrencilerin %79,9'u başarılı, %20,1'i başarısız olmuştur. Araştırmaya katılan kız öğrenciler, üst sınıflarda okuyanlar ve sağlıkla ilgili bölümlerde okuyanlar daha başarılı olmuştur. Anne-babanın eğitim düzeyi arttıkça, öğrencilerin bilgi düzeylerinin arttığı, daha önceden bilgi edinilenler ve sağlık hizmeti alanların daha başarılı olduğu saptanmıştır.

Sonuç: Cinsel eğitimin, çağdaş eğitimin doğal bir parçası olarak sağlık eğitimi kapsamında değerlendirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Cinsel yolla bulaşan hastalıklar, üniversite öğrencileri, bilgi düzeyi

Türkiye Klinikleri J Dermatol 2006, 16:153-159

Abstract

Objective: In this study, we aimed to determine the knowledge levels of university students about STD as they are one of the biggest populations under risk of STD.

Material and Methods: The study is planned as a descriptive study. Between 01 April-31 May 2005, totally 309 (201 female and 108 male) students, who are applied to Gazi University Medical Health Center dermatology outpatient clinic and accepted to fill the form, were included into the study. In order to assess knowledge levels about STD, a multiple item questionnaire was prepared and used. Chi square test was used to compare the groups.

Results: According to these criteria, 79.9% of the students was successful while the remaining 20.1% of them was unsuccessful. Our results indicated that, female students, students at higher classes and students studying medical issues were more successful. Higher information levels were associated with higher maternal and paternal educational level. Students who had previous informations and had medical assistance were found to be more successful.

Conclusion: Sexual education is recommended to be a natural part of modern education.

Key Words: Sexually transmitted diseases, university students, knowledge level

Cinsel yolla bulaşan hastalıklar (CYBH), cinsel birleşme ya da yakınlaşma ile çiftlerin birbirlerine bulaştırdıkları tüm

enfeksiyonları içermektedir ve halen çözüm bekleyen önemli bir halk sağlığı problemidir.¹

Araştırmalar, CYBH'lerin gençlerde gittikçe artan bir sıklıkta rastlandığını göstermektedir. Günümüzde, her 20 adölesandan birinde HIV/AIDS dışında bir CYBH görüldüğü, yeni HIV vakalarının yarısının, 10-24 yaş grubunda olduğu bildirilmektedir. Sosyo-ekonomik koşulların değişmesiyle birlikte ilk evlilik yaşı yükselmiş, gençler daha

Geliş Tarihi/Received: 12.12.2005 Kabul Tarihi/Accepted: 14.09.2006

Yazışma Adresi/Correspondence: Dr. Yeşim KAYMAK
Gazi Üniversitesi Mediko Sosyal Sağlık Merkezi
ANKARA
yesimkaymak@yahoo.com

Copyright © 2006 by Türkiye Klinikleri

Türkiye Klinikleri J Dermatol 2006, 16

153

erken yaşlarda cinsel olgunluğa ulaşmaya başlamışlar ve ilk cinsel ilişkide bulunma yaşı küçülmüştür. Cinsel sağlıklarını korumaya yönelik bilgi ve becerilerden yoksun olan gençlerin CYBH'lere yakalanma riski daha yüksektir.²

Bu araştırmada, CYBH'lerin gelişimi için en büyük risk gruplarından birini oluşturan üniversite öğrencilerinin CYBH'ler ile ilgili bilgi düzeylerinin saptanması amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntemler

Tanımlayıcı tipte düzenlenen bu araştırma, 01 Nisan-31 Mayıs 2005 tarihleri arasında Gazi Üniversitesi Mediko-Sosyal Merkezi Dermatoloji polikliniğine başvuran ve anket formunu doldurmayı kabul eden 201'i kız, 108'si erkek olmak üzere toplam 309 öğrenci arasında yapılmıştır.

Katılımcıların sosyodemografik özelliklerini ve cinsel yolla bulaşan hastalıklar hakkındaki bilgi düzeylerini, CYBH konusundaki bilgilerinin kaynaklarını ve kişisel deneyimlerini belirlemek üzere, literatür ve uzman görüşlerinden yararlanılarak hazırlanan, çoktan seçmeli ve boşluk doldurmalı sorulardan oluşan soru formunun, araştırma kapsamına girmeyecek öğrenciler üzerinde ön denemeleri yapılmıştır. Katılmayı kabul eden öğrenciler formları araştırmacının gözetiminde doldurmuşlardır.

Veriler, SPSS for Windows V. 12.0 paket programı kullanılarak işlenmiş ve analiz edilmiştir. Gruplar arası karşılaştırmalarda 'ki kare' testi kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan 309 öğrencinin %65.0'i kız, %35.0'i erkektir. Yaşları 17-34 arasında değişmekte olup, yaş ortalaması 21.0'dir. Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

CYBH'ler konusunda daha önceden bilgi edinmediğini belirten öğrencilerin (%63.4) bilgi kaynakları ve aldıkları hizmetlerin türü Tablo 2 ve 3'te gösterilmiştir. Hizmet alınan yer olarak, öğrencilerin %7.1'i konferans-egitim toplantılarını, %4.9'u üniversite medikososyal merkezlerini, %1.3'ü kamu hastanelerini, %1.0'i özel muayenehane ve hastaneleri belirtmiştir. CYBH'lere yönelik herhangi bir

Tablo 1. Öğrencilerin çeşitli sosyo-demografik özelliklere göre dağılımı.

Özellikler (n= 309)	N	%
Cinsiyet		
Erkek	107	34.6
Kadın	202	65.4
Medeni hal		
Bekar	298	96.4
Evlü, nişanlı, birlikte yaşayan	11	3.6
İkamet yeri		
Yurt	154	49.8
Arkadaşı ile evde birlikte	82	26.5
Ailesi ile	54	17.5
Diğer(Tek başına, kardeşi/akraba ile vb.)	19	6.2
Anne eğitim durumu		
Okur yazar değil	37	12.0
Okur yazar	19	6.1
İlkokul mezunu	137	44.3
Ortaokul mezunu	40	12.9
Lise mezunu	56	18.1
Yüksekokul mezunu	20	6.5
Baba eğitim durumu		
Okur yazar değil	11	3.6
Okur yazar	16	5.2
İlkokul mezunu	110	35.6
Ortaokul mezunu	50	16.2
Lise mezunu	65	21.0
Yüksekokul mezunu	57	18.4
Bölüm		
Sağlık	37	12.0
Fen	32	10.4
Sosyal	128	41.4
Sanat	26	8.4
Teknoloji	86	27.8
Şişare içme alışkanlığı		
Hiç içmemiş	182	58.9
Arasına içen	62	20.1
Sürekli içen	42	13.6
Bırakan	23	7.4
Alkol içme alışkanlığı		
Hiç içmemiş	202	65.4
Arasına içen	91	29.4
Sürekli içen	2	0.6
Bırakan	14	4.5

hizmet almayan öğrencilerin, %68.6'sı ihtiyacı olmadığını, %12.6'sı arkadaşlarıyla konuşmayı tercih ettiği, %5.2'si utandığı, %2.9'u evli olmayanlara hizmet verildiğini düşünmediği, %1.0'i güvenmediği için hizmet almadığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %18.1'i CYBH'ler konusunda daha önce eğitim aldığını belirtmiş, %94.5'i CYBH'ler konusunda okullarda eğitim verilmesini ve %46.9'u bu eğitimin 9-11. sınıfların ders programlarında yer almasını önermişlerdir.

Tablo 2. Öğrencilerin başarı durumunun bilgi kaynaklarına göre dağılımı.

Bilgi kaynakları (n=309)	Başarısız		Başarılı		X ²	P
	N	%*	N	%*		
CYBH konusunda şu ana kadar bilgi edindiniz mi?						
Evet	24	12.2	172	87.8	20.43	0.001
Hayır	38	33.6	75	66.4		
CYBH hakkında anne-babanızdan bilgi aldınız mı?						
Evet	6	21.4	22	78.6	0.036	0.850
Hayır	56	19.9	225	80.1		
CYBH hakkında arkadaşlarınızdan bilgi aldınız mı?						
Evet	7	9.5	67	90.5	6.82	0.009
Hayır	55	23.4	180	76.6		
CYBH hakkında doktor-uzmandan bilgi aldınız mı?						
Evet	5	9.3	49	90.7	4.76	0.029
Hayır	57	22.4	198	77.6		
CYBH hakkında kitap, ansiklopedi bilgi aldınız mı?						
Evet	11	7.7	131	92.3	24.86	0.001
Hayır	51	30.5	116	69.5		
CYBH hakkında radyo, televizyondan bilgi aldınız mı?						
Evet	3	2.7	109	97.3	33.11	0.001
Hayır	59	29.9	138	70.1		
CYBH hakkında gazete dergilerden bilgi aldınız mı?						
Evet	4	7.1	52	92.9	22.26	0.001
Hayır	58	22.9	195	77.1		
CYBH hakkında okul derslerinden bilgi aldınız mı?						
Evet	5	7.2	64	92.8	90.01	0.001
Hayır	57	23.8	183	76.3		
CYBH hakkında internetten bilgi aldınız mı?						
Evet	4	9.5	38	90.5	3.37	0.045
Hayır	58	21.7	209	78.3		

*Satır yüzdesidir.

Tablo 3. Öğrencilerin başarı durumlarının sağlık hizmeti alınmasına göre dağılımı.

CYBH konusunda sağlık hizmeti durumu (n=309)	Başarısız		Başarılı		X ²	P
	N	%*	N	%*		
CYBH konusunda şu ana kadar sağlık hizmeti aldınız mı?						
Evet	6	18.2	27	81.8	0.082	0.775
Hayır	56	20.3	220	79.7		
CYBH hakkında bilgilendirme hizmeti aldınız mı?						
Evet	6	24.0	19	76.0	0.263	0.608
Hayır	56	19.7	228	80.3		
CYBH hakkında danışma hizmeti aldınız mı?						
Evet	1	20.0	4	80.0	0.001	0.997
Hayır	61	20.1	243	79.9		
CYBH hakkında tedavi hizmeti aldınız mı?						
Evet	0	0.0	4	100.0	1.107	0.313
Hayır	62	20.3	243	80.0		

*Satır yüzdesidir.

Öğrencilerin %20.0'si cinsel deneyiminin olduğunu, bu öğrencilerin %16.8'i de bu deneyim sırasında korunma yöntemi uyguladığını bildirmiştir.

Korunma yöntemlerine ulaşılabilecek yerler sorulduğunda, %82.8'i eczane, %36.9'u market, %27.5'i sağlık ocağı, %27.2'si hastane yanıtını vermiştir.

“Kendinizde CYBH olduğundan şüphelenirseniz ne yaparsınız?” sorusuna ise, öğrencilerin %95.5’i doktora, %10.0’u anne-babasına, %9.7’si eczaneye başvuracağını, %0.6’sı utandığı için doktora gitmeyeceğini ve %2.3’ü hastalığın kendiliğinden geçmesini bekleyeceğini belirtmiştir.

Öğrencilerin %98.1’i HIV/AIDS’in, %44.7’si gonorenin, %36.9’u sifilizin, %35.3’ü Hepatit B’nin, %17.8’i Hepatit C’nin, %2.9’u suçluceğinin, %1.0’i ise tüberkülozun cinsel yolla bulaştığını belirtmiştir. Öğrencilerden %94.2’si hayat kadınları ile birlikte olanların, %51.8’i çok eşli olanların, %35.9’u eşcinsellerin, %1.9’u tek eşli olanların CYBH’lerin bulaşımı açısından risk altında olduğunu ifade etmiştir.

CYBH’lerin tedavi edilmediği takdirde neler olabileceği sorusuna ise, öğrencilerin %45.3’ü komplikasyonlar gelişebileceği ve ölümlerle sonuçlanabileceği, %22.0’si başkalarına bulaşıp, aile yaşantısının bozulabileceği, %4.2’si toplum yaşamının bozulup, psikolojik sorun olabileceği, %2.6’sı ise cinsel fonksiyon bozukluğu ve kısırlığa yol açabileceği şeklinde yanıtlarken, %25.6’sı bu soruya yanıt vermemiştir.

Öğrencilerin %82.5’i kondom kullanmanın, %67.3’ü hastalık riski taşıyanlarla cinsel ilişkiye girmemenin, %53.1’i tek eşliliğin ve %94.2’si de hiç ilişkide bulunmamanın CYBH’lerden korunmada etkili olduğunu belirtirken, %96.1’i doğum kontrol hapı kullanmanın, %94.2’si geri çekme yönteminin, %92.6’sı cinsel organı yıkamanın ve %83.8’i rahim içi araç (RİA) kullanmanın CYBH’lerden korunmada etkili olmadığını belirtmiştir.

Öğrencilerin %95.5’i cinsel ilişkinin, %77.0’si kan naklinin, %63.8’i HIV/AIDS’li gebe anneden bebeğe geçişin, %60.8’i jilet, makas gibi aletleri ortak kullanmanın, %21.0’i sivrisinek-böcek sokmalarının, %56.6’sı uyuşturucu bağımlılarının ortak iğne kullanmalarının, %36.2’si manikür, pedikür aletlerini ortak kullanmanın ve %23.6’sı dövme-piercing yaptırmanın HIV/AIDS’in bulaşma yollarından olduğunu doğru olarak bilmişlerdir. Ancak öğrencilerin %5.8’i tabak-kaşık gibi aletleri ortak kullanmanın, %3.9’u aynı havuza girmenin

ve %2.3’ü yanak yanağa öpüşmenin HIV/AIDS bulaşımına neden olabileceği yönünde yanlış bilgiye sahiptir.

Araştırmaya katılan öğrencilerden bilgi içeren soruların %50 ve daha fazlasını doğru yanıtlayanlar başarılı, %50’den daha azını doğru yanıtlayanlar başarısız kabul edilmişlerdir. Bu değerlendirmeye göre, araştırmaya katılan öğrencilerin %79.9’u başarılı, %20.1’i başarısız olmuştur.

Araştırmaya katılan kız öğrenciler, erkek öğrencilerden daha başarılı olmuşlardır. Ancak aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Öğrencilerin sınıflarının yükselmesiyle, başarı oranı istatistiksel olarak anlamlı şekilde artmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin okudukları bölümler göz önüne alındığında, istatistiksel açıdan anlamlı olarak, sağlıkla ilgili bölümlerde okuyanlar en başarılı, sanatla ilgili bölümlerde okuyanlar ise en başarısız olmuşlardır (Tablo 4). Annenin eğitim düzeyi arttıkça istatistiksel olarak anlamlı şekilde başarı oranı da artmıştır. Aynı şekilde, babanın eğitim düzeyinin artışıyla orantılı olarak başarı oranında artma gözlenmekle birlikte, aradaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (Tablo 5).

CYBH’ler konusunda daha önce bilgi edindiğini belirtenler diğerlerine göre istatistiksel olarak anlamlı şekilde daha başarılı olmuşlardır. Bu bilgi-

Tablo 4. Öğrencilerin başarı durumlarının cinsiyet, okudukları sınıf ve bölümlere göre dağılımı.

Özellikler (n= 309)	Başarısız		Başarılı		X ²	p
	n	%*	N	%*		
Cinsiyet						
Erkek	23	21.5	84	78.5	3.65	0.056
Kadın	38	18.9	163	81.1		
Sınıfı					2.068	0.150
1	24	26.1	68	73.9		
2	6	27.6	42	72.4		
3	13	16.7	65	83.3		
4	8	11.1	64	88.9		
5	1	16.7	5	83.3		
Yüksek lisans	0	0	3	100.0		
Bölüm					15.17	0.004
Sağlık bilimleri	3	8.1	34	91.9		
Fen bilimleri	5	15.6	27	84.4		
Sosyal bilimler	27	21.1	101	78.9		
Sanat	12	14.9	14	53.8		
Teknoloji	15	17.4	71	82.6		

*Satır yüzdesidir.

Tablo 5. Öğrencilerin başarı durumunun anne ve babanın eğitim durumuna göre dağılımı.

Özellikler (n=309)	Başarısız		Başarılı		X ²	P
	n	%*	N	%*		
Annenin eğitim durumu						
Okur yazar değil	17	45.9	20	54.1	21.59	0.001
Okur yazar	4	21.1	15	78.9		
İlkokul mezunu	24	17.5	113	82.5		
Ortaokul mezunu	8	20.0	32	80.0		
Lise mezunu	9	16.1	47	83.9		
Yüksekokul mezunu	0	0.0	20	100.0		
Babanın eğitim durumu						
Okur yazar değil	4	36.4	7	63.6	3.63	0.604
Okur yazar	4	25.0	12	75.0		
İlkokul mezunu	23	20.9	87	79.1		
Ortaokul mezunu	11	22.0	39	78.0		
Lise mezunu	12	18.5	53	81.5		
Yüksekokul mezunu	8	14.0	49	86.0		

*Satır yüzdesidir.

yi, kitap/dergi/ansiklopediden, radyo/TV/gazetelerden ve okul derslerinden alanlar, anne-babalarından ve internetten alanlara göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha başarılı olmuşlardır (Tablo 2). Daha önceden CYBH'ler hakkında herhangi bir sağlık hizmeti alanlarla, almayanlar arasında ise istatistiksel açıdan anlamlı fark bulunamamıştır (Tablo 3).

Tartışma

CYBH'lerin oluşumu için, cinsel aktiviteye erken yaşta başlamak, çok eşlilik, alkol ve madde kullanımı, kondom kullanmamak risk faktörleri arasında sayılmaktadır. 16-25 yaşları arasındaki gençler en büyük risk grubunu oluşturmaktadır.¹ Dünyada adölesan nüfusun hızla artmasıyla birlikte, cinsel deneyimler daha erken yaşta başlarken, gençler yeterli bilgiye sahip olmadıkları için, özellikle CYBH'ler riskine maruz kalmaktadırlar.²

İzmir'de üniversite öğrencilerinde yapılan bir araştırmada, cinsel ilişki yaşama oranı erkeklerde %61.2 ve kızlarda %18.3 olarak bulunmuş, İstanbul, Eskişehir ve Kütahya'daki üç üniversiteyi kapsayan başka bir araştırmada ise erkeklerde %67.8, ve kızlarda %25.1 olarak belirlenmiştir.^{3,4} Ankara'da 2000 yılında yapılan bir araştırma, üniversiteye yeni kaydolan 1427 öğrencinin

%19'unun cinsel ilişki yaşadığını ortaya çıkarmıştır.⁵ Benzer olarak, araştırmamıza katılan öğrencilerden %20.0'si cinsel ilişki yaşadığını belirtmiştir.

Araştırmamızda, kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha başarılı olduğu saptanmıştır. Annenin eğitim düzeyi yükseldikçe, öğrencilerin başarı seviyelerinin yükseldiği, ancak babanın eğitim düzeyi ile ilişkili olmadığı belirlenmiştir. Anne öğrenim durumunun çocuk eğitimi ve bilinçlendirilmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Babaların çoğu ev dışında çalıştığı için, çocuklarına ayırdıkları zaman daha az olmaktadır. Ayrıca, özellikle kız çocuklarının, bu konularda anneleri ile daha rahat konuştukları, babaları ile çok az konuştukları; bu nedenle, babaların öğrenim düzeyinin, çocukların bilgi düzeyi üzerinde anneninki kadar etkili olamayacağı düşünülmektedir. Selvan ve ark.nın çalışmasında da kız öğrencilerin, riskli seksüel davranışlardan erkek öğrencilere oranla daha fazla kaçındıkları ve bu konularda daha bilgili oldukları ortaya konmuştur.⁶

Çalışmamızda öğrencilerin, sınıflarının yükselmesiyle, bilgi düzeylerinin arttığının saptanmasının, hem yaşın ilerlemesinin, hem de üniversite ortamında edinilen bilgi ve tecrübelerin artmasının sonucu olduğu düşünülmüştür. Merakou ve ark.nın çalışmasında da, kızların, erkeklere göre ve yaşça büyük öğrencilerin, alt sınıflarda okuyanlara göre HIV/AIDS hakkındaki anket sorularını yanıtlamakta daha başarılı oldukları saptanmıştır.⁷

Öğrenciler cinsel sağlık konusunda bilgi kaynağı olarak en çok kitap-dergi-ansiklopedilerden faydalanmaktadırlar. CYBH'ler hakkında daha önceden bilgi edinen öğrenciler, edinmeyenlere göre daha başarılı olmuşlardır. Ayrıca bilgiyi radyo-televizyon, gazete ve okul derslerinden edinenlerin daha başarılı olması, özellikle görsel-yazılı medyanın ve okul derslerinde bu konuda verilen eğitimin önemini vurgulamaktadır. 16-21 yaş grubundaki kolej öğrencilerinin CYBH'ler ile ilgili bilgi düzeylerinin araştırıldığı bir çalışmada, öğrencilerin %92'si televizyonu bilgi kaynağı olarak göstermişlerdir.⁸ Çeşitli çalışmalarda da, daha önceden bu konuda eğitim almış üniversite öğrencilerinin, almayan grupla karşılaştırıldığında, CYBH'ler hakkında bilgi düzeylerinin ve davranış

biçimlerinin anlamlı derecede iyi olduğunu saptandığı bildirilmiştir.^{9,10}

Araştırmamızda öğrencilerin büyük çoğunluğu (%98.1) HIV/AIDS'in CYBH olduğunu bilirken, yarısından azı sifiliz, gonore, Hepatit B ve C'nin cinsel yolla bulaştığını bilmıştır. Benzer olarak Hindistan'da 145 tıp öğrencisi üzerinde yapılan bir çalışmada, erkeklerin %99'u, kızların %98'i HIV/AIDS'in cinsel yolla bulaşan bir hastalık olduğunu bilmişlerdir.¹¹ Son yıllarda HIV/AIDS hakkında yapılan program ve uyarılar öğrencilerin bu konuda doğru bilinçlenmesini sağlamıştır. Ancak, özellikle sağlık bölümleri dışında okuyan öğrenciler, cinsel yolla bulaşan diğer hastalıkları yeterince bilmemektedir. Çalışmamıza katılan öğrencilerin büyük çoğunluğu (%94.2) hayat kadınları ile cinsel ilişki yaşayanların bu hastalıkların bulaşımı açısından risk altında olduğunu bilirken, eşcinsellerin benzer riski taşıdığını bilenlerin oranı (%35.9) azdır. Öğrencilerin %98.1'i tek eşliliğin koruyucu bir davranış olduğunu doğru yanıtlamıştır.

Öğrencilerin %82.5'inin kondomun CYBH'lerden korunmak için kullanılabileceğini bilmesine rağmen, hastalık riski taşıyanlarla cinsel ilişkiye girmemenin (%67.3) ve tek eşliliğin (%53.1) koruyucu olduğunu bilenlerin oranı beklendiği kadar yüksek değildir. RİA, OKS ve geri çekme gibi doğum kontrol yöntemlerinin CYBH'lerden koruduğunu düşünen öğrenciler de bulunmaktadır. Kondomun CYBH'lerden koruduğunu bilenlerin oranı %55.7'dir. Wilson ve ark. çalışmalarına katılan, CYBH'si olan hastaların %65.2'sinin cinsel ilişki sonrası genital bölgeyi yıkamanın, %25.7'sinin idrar yapmanın, %35.5'inin ise duş almanın CYBH'lerden koruduğuna inandıklarını saptamışlardır.¹² HIV/AIDS'in en çok cinsel ilişki yoluyla bulaştığı doğru olarak bilinirken, dövme-piercing yaptırmanın, manikür-pedikür aletlerinin ortak kullanılmasının risk taşıdığını, gebe anneden-bebeğe ya da uyuşturucu bağımlılarının ortak iğne kullanmaları sonucu bulaşabileceğini bilenlerin oranı oldukça azdır. Basavayya ve ark.nın çalışmasında, araştırmaya katılan kız öğrencilerin %96'sının, erkek öğrencilerin %91'inin HIV/AIDS'in kan yoluyla ve HIV/AIDS'li anneden bebeğe bulaşabileceğini

bildikleri saptanmıştır.¹¹ Başka bir çalışmada, araştırmaya katılan 508 kadının sadece %23'ünün HIV/AIDS'in anne sütü ile bebeğe bulaşabileceğini bildiği saptanmıştır.¹³

Öğrencilerin %20'si daha önce birleşmeyle sonuçlanan cinsel ilişkilerinin olduğunu, bunların %16.8'i ise korunma yöntemi kullandığını bildirmiştir. Paz-Bailey ve ark., çalışmasında devamlı kondom kullanımının, hiç kullanılmamasına oranla pek çok CYBH'den oldukça iyi koruduğunu bildirmişlerdir.¹⁴ Ülkemizde üniversite öğrencileri arasında ilk cinsel ilişkide kondom kullanımı Antalya'da %28.8, İzmir'de erkeklerde %49.4 ve kızlarda %36.4 olarak bildirilmiştir.^{3,15} Aras ve ark.nın yaptıkları çalışmada ilk cinsel ilişkide kondom kullanımı %54.9 öğrenci tarafından bildirilmiş olup, ergenlerin ilk cinsel ilişkide kondom kullanım oranının, cinsel eğitimin uygulandığı gelişmiş ülkelere göre oldukça düşük olduğunu saptandığı bildirilmiştir.¹⁶ Merakou ve ark.nın çalışmasında da araştırmaya katılan 702 üniversite öğrencisinden erkeklerin %80.9'unun, kızların %56.7'sinin düzenli olarak kondom kullandığı ve HIV/AIDS'e karşı yürütülen kampanyalar sonrasında, gençlerin davranışlarındaki en büyük değişikliğin kondom kullanımındaki artış olduğunu saptandığı bildirilmiştir.⁷

Araştırmamızda, üniversite öğrencilerinin %79.9'u başarılı bulunmuş olmasına rağmen, CYBH'ler konusunda bilgi düzeylerinin çok yeterli olmadığı gözlenmiştir. Gençler arasında, bu konulardaki bilgi yetersizliğinin temel nedeni; ülkemizde cinselliğin, özellikle aileler ve gençler açısından düşünüldüğünde büyük bir tabu olmayı sürdürmesi olabilir. Eğitim kurumlarında da aynı geleneksel bakış açısının izleri ders programlarına yansımaktadır.²

Üniversite öğrencileri arasında cinsellik, üreme sağlığı, riskli davranışlar gibi konularda geleneksel gruplarla karşılaştırıldığında farklı tutum ve davranış özellikleri gözlemlenmektedir. Bu farklılık, üniversite ortamının rahatlığı, yaş ve eğitim düzeyinin ilerlemesiyle değişen değer ve yargılardan kaynaklanabilmektedir. Ayrıca, bu ortamda öğrenciler arasında evlilik öncesi cinsel ilişki oranının daha yüksek olması beklenmekte-

dir. Ancak, cinsel sağlık konularında bilgilendirme, danışmanlık ve gerekli durumlarda klinik hizmet verilen bir olanak sağlanmadığı takdirde üniversite öğrencilerinin daha fazla risk altında olabileceği düşünülebilir.²

Cinsel eğitimin, çağdaş eğitimin doğal bir parçası olarak sağlık eğitimi kapsamında değerlendirilmesi önerilmektedir.¹⁷ Son dönemde gelişmiş ülkelerde cinsel eğitim uygulamalarının olumlu sonuçlar vermeye başladığı; ilk cinsel ilişki yaşındaki düşüşün ve ergenlerde cinsel ilişki yaşama oranındaki artışın durduğu; cinsel ilişkide kondom kullanımının arttığı ifade edilmektedir. Sağlığı riske atan davranışlardaki bu azalmanın aileler, okul, medya, sağlık kuruluşları ve diğer kamu kuruluşlarının ortak çabasının sonucu olduğu belirtilmektedir.¹⁸

Gençlerin danışabilecekleri, çeşitli ve kapsamlı hizmet alabilecekleri danışma merkezlerinin kurulması, gençlerin ihtiyacını karşılayacak önemli bir yaklaşımdır. Üniversitelerin mediko-sosyal merkezlerinde öğrencilere yönelik kapsamlı ve nitelikli bir cinsel sağlık hizmeti verilebilir. Gençlere ulaşmada kullanılacak en önemli araçlar broşür ve afiş, eğitim seminerleri, toplantı, konferanslar olabilir. Ayrıca, öğrencilerin yaygın olarak dinledikleri radyo ve TV programları dikkate alınarak onlara cinsel sağlık konusunda doğru mesajlar verilebilir.

KAYNAKLAR

- Adler MW. ABC of sexually transmitted diseases. 4th ed. London: BMJ Publishing Group; 1999. p.5-12.
- Akın A, Bahar Özvarış Ş. Adölesanların/gençlerin cinsel ve üreme sağlığını etkileyen faktörler Projesi (özet rapor). Hacettepe Üniversitesi/WHO/UNFPA Nisan 2004, Ankara.
- Aras Ş, Orçın E, Özhan S. ve ark. Dokuz Eylül Üniversitesi öğrencilerinin cinsel tutum ve davranış özellikleri. Sağlık ve Toplum 2004;14: 78-87.
- Aşkın D. Türk üniversite öğrencilerinin cinsel tutum ve davranışlarının incelenmesi: Cinsiyet farklılıklarına kültürel bir bakış. Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi; 2000.
- Ungan M, Yaman H. AIDS knowledge and educational needs of technical university students in Turkey. Patient Educ Couns 2003; 1:163-7.
- Selvan MS, Ross MW, Kapadia AS, Mathai R. Study of perceived norms, beliefs and intended sexual behaviour among higher secondary school students in India. AIDS Care 2001;13:779-88.
- Merakou K, Costopoulos C, Marcopoulou J, Kourea-Kremastinou J. Knowledge, attitudes and behaviour after 15 years of HIV/AIDS prevention in schools. Eur J Public Health 2002;12:90-3.
- Khan SJ, Anjum Q, Khan NU, Nabi FG. Awareness about common diseases in selected female collage students of Karachi. J Pak Med Assoc 2005;55:195-8
- Ergene T, Cok F, Tumer A, Unal S. A controlled-study of preventive effects of peer education and single-session lectures on HIV/AIDS knowledge and attitudes among university students in Turkey. AIDS Educ Prev 2005;17:268-78.
- Agha S, Van Rossem R. Impact of a school-based peer sexual health intervention on normative beliefs, risk perceptions, and sexual behavior of Zambian adolescents. J Adolesc Health 2004;34:441-52.
- Basavayya GS, Sai TS, Kolli SK. Awareness of HIV/AIDS among medical students. Indian J Public Health 2005;49:32-3.
- Wilson TE, Uusküla A, Feldman J, Holman S, Dehovitz J. A case-control study of beliefs and behaviors associated with sexually transmitted diseases occurrence in Estonia. Sex Trans Dis 2001;28:624-9.
- Etuk ST, Ekanem EI. Impact of mass media campaigns on the knowledge and attitudes of pregnant Nigerian women towards HIV/AIDS. Trop Doct 2005;35:101-2.
- Paz-Bailey G, Kovmans EH, Stenberg EH, et al. The effect of correct and consistent condom use on chlamydial and gonococcal infection among urban adolescents. Arch Pediatr Adolesc Med 2005;159:536-42.
- Dönmez L. Akdeniz Üniversitesi Turizm Yüksek Okulu ve Beden Eğitimi Ve Spor Yüksek Okulu öğrencilerinin cinsel tutum ve davranışları. HIV/AIDS 1999;2:147-51.
- Aras Ş, Şemin S, Günay T, Orçın E, Özhan S. Lise öğrencilerinin cinsel tutum ve davranış özellikleri. Türk Pediatri Arşivi 2005;40:72-82.
- Yılmaz T. Ergenlere yönelik üreme sağlığı eğitimleri ve ergenlik dönemi değişim projesi (ERDEP)(poster bildirisi) 2. Uluslararası Adolesan ve Sorunları Kongresi, Kapadokya (Özet kitabı) 2001:200.
- Orji EO, Esimai OA. Introduction of sex education into Nigerian schools: The parents', teachers' and students' perspectives. J Obst Gynecol 2003;23:185-8.